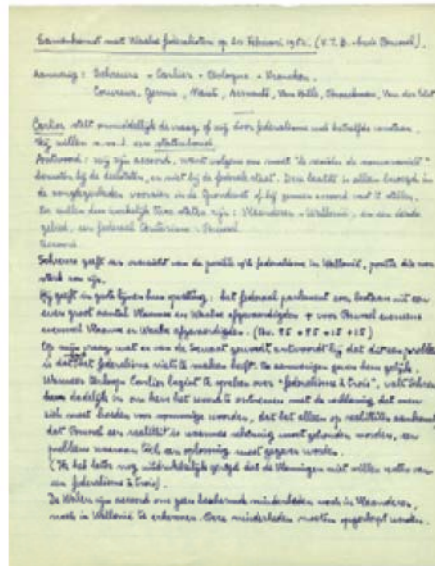

MANIFEST FEDERALISME

Het Vlaams Comité voor Federalisme

Na de Tweede Wereldoorlog werd al snel duidelijk dat het Belgische unitaire staatsbestel niet zonder wijzigingen kon behouden blijven. De spanning tussen de taalgemeenschappen steeg en de roep naar een vorm van regionale autonomie won aan kracht. Zowel in de Vlaamse als in de Waalse beweging werd naar staatkundige oplossingen gezocht.

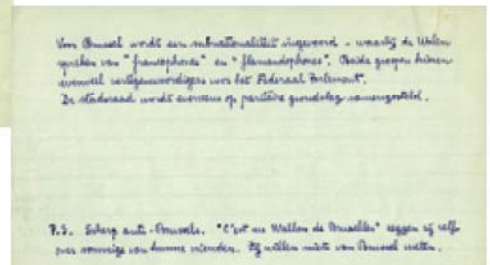
Op initiatief van Max Lamberty ging aan Vlaamse zijde, op 10 juni 1950, een Vlaams Comité voor Federalisme van start. Dit comité bundelde een tiental academici die zich toelieden op de studie van het federalisme. Al snel vormden zich twee strekkingen: de ene groep bleef vasthouden aan de initiële doelstelling, namelijk de studie van het federalisme in Europese context; de andere groep wenste concrete voorstellen op tafel te leggen die een oplossing van de Belgische communautaire problemen in federale zin beoogden. Die tweede groep haalde de bovenhand, wat leidde tot de vervanging van voorzitter Corneel Heymans en secretaris Lamberty door Walter Couvreur en Jozef Braeckman. Op 20 februari 1952 vond een ontmoeting plaats tussen de leden van het Vlaams Comité voor Federalisme en een aantal Waalse federalisten van het Waals Nationaal Congres dat zich in 1945 had uitgesproken voor de aanhechting van Wallonië bij Frankrijk en later voor Waalse autonomie binnen België. Uit dit overleg ontstond het Vlaams-Waals College dat de bedoeling had een gemeenschappelijk manifest voor federalisme op te stellen en onderhandelingen op te starten over een ontwerp van federale grondwet. Aan Waalse zijde namen Fernand

Handgeschreven verslag van Frans Van der Elst over de eerste vergadering tussen Waalse federalisten en het Vlaams Comité voor Federalisme, 20 februari 1952. [BE ADVN AC164 – Archief Frans Van der Elst, D9114(1/1)]

Schreurs, Maurice Bologne, Arille Carlier, Jean Pirotte en Jean Van Crombrugge deel, de Vlaamse belangen werden behartigd door Walter Couvreur, Jozef Braeckman, Edward Brieven en August Aernouts. Frans Van der Elst fungeerde als secretaris. Op 3 december 1952 werd het federalistisch manifest voorgesteld met de handtekeningen van een honderdtal Vlaamse en Waalse vooraanstaanden. De opstellers en ondertekenaars erkenden het bestaan van twee gemeenschappen in België en meenden dat een federale structuur de beste waarborgen bood om de communautaire twisten te beperken. Brussel werd beschouwd als Vlaams

grondgebied, maar met een tweetalig staatsbestel. In de loop van het jaar daarop volgde de uitwerking van die tekst tot 43 federalistische grondstellingen en een federaal grondwetsontwerp. De grondstellingen werden in oktober 1953 bekendgemaakt in Antwerpen en op het Waals Congres in Charleroi. Couvreur en Schreurs verdedigden een aantal maanden later hun grondwetsontwerp bij het Centrum Harmel dat als politieke denktank was opgericht om een regeling uit te werken die de wrijvingen tussen de gemeenschappen kon doen afnemen.

Na de organisatie van verschillende voorlichtingsavonden en de publicatie van de brochure *Het Vlaamse Federalisme* in 1954 bloedde het Vlaams Comité voor Federalisme langzaam dood. Als laatste wapenfeit noteren we de medewerking aan het 11 juli-manifest van het Jongerenkomitee voor Zelfbestuur in 1955. Ondertussen hadden Couvreur, Van der Elst en Aernouts de bedoeling om met een federalistische Vlaams-nationale partij aan de verkiezingen deel te nemen. Dit voornemen resulteerde in 1954 in de oprichting van de Christelijke Vlaamse Volksunie (CVV) en later dat jaar de Volksunie (VU). Na zijn ontslag uit de VU in

EEN VLAAMS-NATIONALISTISCHE CINEAST

Frans Lauriks

1955 probeerde Couvreur tot in 1960 tevergeefs het comité nieuw leven in te blazen. In 1962 diende Van der Elst, inmiddels VU-voorzitter en volksvertegenwoordiger, het federale grondwetsontwerp uit 1953 bij de Kamer in, maar zonder resultaat. In de archieven van Frans Van der Elst (BE ADVN AC164) en Walter Couvreur (BE ADVN AC788) bevinden zich de meeste bronnen over het Vlaams Comité voor Federalisme en het Vlaams-Waals College. Naast briefwisseling en rapporten over de totstandkoming, steun, voorstelling en propaganda van het manifest en het federale grondwetsontwerp vinden we ook dossiers over het Centrum-Harmel terug en algemene documentatie, beschouwingen en redevoeringen over het federalisme. [rc]

Na de Tweede Wereldoorlog kwam Frans Lauriks (1934-2000) via Wim Maes, de leider van de Vlaamse Militanten Orde (VMO), in de Vlaamse beweging terecht. Vooral in de jaren 1960-1970 was hij actief als cineast. Hij legde niet alleen tientallen Vlaams-nationalistische manifestaties vast op film, maar verzorgde ook vier decennia lang klankopnamen van en interviews met bekende figuren uit het Vlaams-nationalisme.

In 1995 en in 2000 verwierf het ADVN het grootste gedeelte van Lauriks' realisaties en een beperkt schriftelijk archief (BE ADVN AC343). Dit archief is vrij raadpleegbaar. In het schriftelijke gedeelte speelt de figuur van de Vlaams-nationalistische voorman August Borms een belangrijke rol. Het fonds bevat briefwisseling over de voorgenomen

Borms-film en over de herdenking van en tentoonstellingen over Borms. Voorts bevinden er zich nota's en documenten over Borms en Wim Maes. Ten slotte berust er correspondentie met Rudi Van der Paal, Ward Hermans, Bert Van Boghout en Hugo Coveliers. De klankopnamen die Lauriks heeft vastgelegd zijn bijzonder interessant. Het gaat om opnamen van toespraken bij diverse aangelegenheden, met sprekers als Jan Van Hoogten, Ward Hermans, Marcel Brauns, Kamiel Van Damme, Walter Luyten, Herman Waegemans, Hector Goemans, Jozef Van Overstraeten, Lode Craeybeckx, Desideer Stracke, Daniël De Coninck, Wilfried Martens, Wim Jorissen, Mik Babylon, Frans Van der Elst, Arthur de Bruyne, Etienne Slosse, Jef Van Dingenen, Karel Dillen, Hendrik Ballet, Amedee Verbruggen, Piet De Pauw, Wies Moens, August Borms en anderen. Kennelijk begreep Lauriks ook het belang van interviews: hij was hiermee een van de voorlopers in de mondelinge geschiedschrijving. Het archief bevat gesprekken met Robert Van Roosbroeck, Cyriel Rousseu, Herman en Anita Borms, Ward Hermans, Bruno Bruyninckx en anderen. Uniek zijn de filmopnamen, op 8 mm, super 8 of 16 mm, in kleur en zwart-wit, van de Vlaams-nationale manifestaties van de jaren 1950 tot de jaren 1980. De VMO, van Wim Maes tot Bert Eriksson, is sterk aanwezig niet alleen met opnamen over manifestaties maar ook met de karatetraining en de vieringen naar aanleiding van Erikssons vrijlating uit de gevangenis en het 25-jarig bestaan van

Still uit *De Slag om Voeren*. [ADVN, VVB76]